

فرهنگ اصطلاحات حافظ

گفتار بیست و سوم «ق»

۱۲/۲۵۰-۳۶۱/۴، قاضی یزدی ۳۶۳/۴

قاضی مجدالدین (۱) ۳۷۳/۴ در بیت

۲۵۸/۶ قاضی حاجات یعنی خداوند عالم

قاطعان طریق - دزدان و راهزنان

۱۱/۱۶۳-۲۰۲/۱۲

قاعده- پایه و بنیاد و اصل و اساس-

رسم و قانون- دستور و ترتیب و طریقه

۱۲/۴۸

قاف - بطور افسانه گویند کوهی

بوده محیط بر ربع مسکون و قاف تا قاف

تمام عالم و همه جهان ۳۲۲/۲-۳۴۸/۴

قافله- کاروان و گروه مسافر ۱۳/۱۰۶

۸/۱۱۸-۳/۱۸۸-۳/۲۱۱-۱/۲۵۳

قافیه‌سنج - شاعر ۳۴۵/۵

قال و مقال - مناقشه و مناظره در

گفتگو ۵/۲۸۴

قال وقیل- بحث و گفتگو ۳/۱۴۶

۱۰/۲۵۱

قابل - پذیرنده - سزاوار ولایت-

در اصطلاح اعیان ثابت است از جهت

قبول فیض وجود از فاعل حق و تجلی دایم

او که فعل اوست ۴/۱۵۴-۱۰/۳۴۴-

۷/۳۱۹-۱۰/۳۶۵

قادر - توانا و مقتدر- لایق و مستعد

۸/۴۹-۵/۵۰

قارون - نام توانگر حسود زمان

موسی ۹/۵- ۱۳/۳۵- ۵/۳۹-

۹/۸۶- ۲/۱۹۷- ۶/۲۴۰- ۳/۳۱۷-

۱/۳۲۱-۱۱/۳۵۶

قاصد - قصد کننده و کسی که دارای

آهنگ باشد- مسافر- پیک و بریدو نامه‌بر

۱۲/۹۹-۸/۱۲۸

قاصر- کوتاهی کننده- نارسا- تقصیر

دارنده ۹/۴۹

قاضی - کسی که قضاوت میکند در

میان مدعی و مدعی علیه ۳/۱۹۳ -

(۱) قاضی مجدالدین اسماعیل (متوفی ۷۵۶) قاضی شیراز بود و در مدرسه مجدییه که بنام

خود اوست تدریس میکرد .

۳۰۲/۲-۳۵/۹-۲۹/۱۲-۱۱/۸-۵۷/۹

و در بیت ۵/۸ با ضم اول بمعنی بوسه است.

قبول - پذیرفتگی - پسندیده و موافق

اجابت ۱۰/۱-۶۱/۶-۶۹/۶-۸۵/۱۰ -

۱۳۷/۷ - ۱۱۴/۱ - ۹۸/۳ - ۸۹/۱۲

۱۹۳/۹-۱۶۴/۳-۱۵۷/۹

قبه - طاق - گنبد - هر سقف برجسته

و مدور - در اینجا منظور آسمان است

۳۶۵/۲

قبیله - طایفه و گروه ۴۶/۳

قتال - بسیار کشته و قتل کننده

۱۸۰/۸-۴۸/۱

قتل - کشتار و کشته شدن و هلاکت

۱۴۲/۱

قتیل - فعلی بمعنی مفعول که مذکر

و مؤنث در وی یکسان است یعنی کشته

شده و مقتول ج قتلی و قتلاء ۱۳/۲۰۶

۳۲۳/۱۰-۲۰۹/۱۱

قحط - کمیابی - بی ثمری - خشکسالی

۱۶۲/۶-۳۷/۲

قد - اندام - قامت و بالا - شکل و

درازی در اصطلاح قامت و قد معشوق

یعنی امتداد حضرت الهیت است ۱۷/۳

۶۰/۲ - ۴۳/۱۱ - ۴۱/۱۱ - ۲۶/۱۰

۷۴/۶ - ۷۳/۱۳ - ۶۸/۱۲ - ۶۷/۱۱

۱۳۴/۱-۱۲۲/۱۰-۱۰۵/۶-۸۲/۶

۱۹۴/۱۰-۱۶۰/۵-۱۴۲/۵

قدح - کاسه بزرگ - پیاله و پیمانه

ساغر و جام زرین قدح؛ نرگس ج قدحان

و اقداح ۱۱/۶-۱۶/۸-۲۰/۸-۵۸/۷

۷۰/۱-۷۰/۷-۷۲/۱۰-۸۱/۴ -

قامت - قد شکل - هیأت و اندام -

سزاواری پرستش را گویند که هیچکس

جز خداوند سزاوار نیست ۱۷/۱ -

۶۹/۱-۶۲/۴-۵۰/۹-۴۰/۳-۱۷/۳

۱۳۴/۱ - ۱۲۲/۶ - ۷۳/۹ - ۷۳/۳

۲۱۹/۱۲-۲۱۶/۵-۱۷۹/۱۰-۱۴۳/۵

۳۰۰/۸-۲۸۸/۱۰-۲۴۰/۲

قانع - خرسند و خشنود به بهره خود -

قناعت کننده ۱۰/۲۵۶-۳۱۸/۶

قانون - قاعده و طریقه و ترتیب -

روش و آیین - مأخوذ از قانون فارسی است

۱۱۲/۶-۵۷/۱۰ در بیت اخیر بقرینه

وجود شفا ایهام به کتاب مشهور طب

ابوعلی سینا دارد .

قبا - جامه پوشیدنی - جامه کوتاه

پیش گشاده ۱۰/۲۳-۷/۳۶-۱۳/۴۶

۹۹/۶-۹۳/۲-۸۷/۷-۷۰/۱-۶۳/۶

۱۷۶/۱۰-۱۴۹/۹-۱۴۳/۲-۱۳۳/۸

۲۱۲/۶-۱۹۱/۴-۱۹۱/۲-۱۷۹/۱۰

۲۶۶/۴-۲۶۵/۴-۲۶۳/۸-۲۳۹/۱۰

۳۱۱/۱۲-۲۹۷/۱۲-۲۸۳/۷-۲۷۵/۹

قباله - سندی که در موقع فروش ملک

به خریدار میدهند ۴/۳۷۳

قبضه - قدرت و اقتدار و دسته و

دستگیره و دسته شمیر - تصرف و تملك

۸/فکنز

قبله - کعبه - طرفی که در نماز بدان

روکنند و هر مکان مقدسی که در هنگام

پرستش یزدان بدان روی آورند - طریقه

و روش و رسم و آیین در اصطلاح محبوب

و مطلوب و مرجع و مال حقیقی است و

توجه بذات واحد حقیقی است

- قدسیان - فرشتگان ، روحانیان
۱۳۴/۴-۱۳۵/۱۱
- قدم- پای ۸۱/۳-۹۴/۷-۹۷/۸
۱۱۲/۱-۱۱۷/۷-۱۳۷/۴-۱۴۶/۹
۲۰۱/۹-۱۵۹/۱۱
- قدیم - دیرینه ۲۱/۱-۲۶/۱۲
۹۳/۷-۱۸۳/۲-۲۵۳/۲-۲۵۳/۵
- قرا به و قرآ به- شیشه شراب و صراحی
و آوندی شیشه‌ای بزرگی که در آن شراب
و جز آن ریزند ۳۰۲/۷-۳۷۹/۱
بیت ۱۹۳/۱ بصورت قرا به کش آمده است
قرار - صبر و آرامش ، آسایش،
راحت، عهد، قول، شرط، حکم محکم و
تخلف ناپذیر در اصطلاح زوال تردد از
حقیقت حال است ۳/۸-۳۴/۳-۶۵/۱۲-۷۳/۱۲
۱۵۹۸۵-۱۲۷۱۰-۱۰۷/۹-۷۸/۱۲
۱۹۱۱-۲۲۲۸۵-۲۲۸۸-۲۷۱۱
بیقرار ۳۰۸۱۰-۳۱۹۱۲ و در بیت
۲۰۸۹ قرارگاه آمده است .
- قرآن- کلام خدا و نبی و نوی ونوی
و مصحف حضرت پینمبر اکرم (ص)
۸/۹-۴۹/۴-۶۶/۴-۱۰۵/۱۳
۱۳۱/۶-۱۷۳/۸-۱۸۴/۷-۲۱۸/۳
۳۱۲/۷-۳/۳ قکه
- قران - مقارنه در اصطلاح نجوم ؛
باهم آمدن دو مقارنه سیار در برجی و
قران سعدین؛ مقارنه دو ستاره سعد مانند
مشتری و زهره در برجی و قران نخستین
باهم آمدن دو ستاره زحل و مریخ در برجی
۱۳۵۲-۲۰۲۴-۲۰۶/۶ قیز .
- قرب - نزدیکی، در اصطلاح ارتفاع
۳۴۸/۱۲-۳۶۴/۸-۳۷۵/۲-۳۷۹/۱-۳۷۹/۱
۱۱۱/۱۲-۱۱۵/۱۰-۱۱۹/۷-۱۳۹/۲
۱۷۴/۴-۱۷۴/۲-۱۶۹/۷-۱۵۳/۴
۲۳۶/۶-۲۳۳/۱۲-۲۲۸/۵-۱۸۵/۱۱
۲۵۸/۹-۲۵۱/۷-۲۴۶/۵-۲۴۵/۵
۲۶۷/۲-۲۶۲/۵-۲۶۲/۴-۲۶۰/۴
- ۲۷۳/۱۲ - ۲۷۳/۲ - ۲۷۳/۱۱
۳۰۰/۶-۲۹۷/۱۱-۲۹۱/۹-۲۷۹/۱۰
۳۳۴/۱-۳۲۶/۲-۳۱۲/۱۲-۳۰۶/۳
۳۶۴/۸-۳۷۵/۲-۳۷۹/۱-۳۷۹/۱ قکز
قدر (qadr) - اندازه و مقدار -
عزت و حرمت و شأن و بزرگی، ارزش و
لیاقت و شب قدر؛ شب نوزدهم و بیست و
یکم و بیست و سوم و بیست و هفتم رمضان
است ۷۰/۱۱-۵۲/۳-۳۴/۱۲-۳۴/۸
۲۵۸/۳-۱۹۵/۴-۱۲۸/۱۱-۱۲۰/۸
۳۲۴/۱۲-۳۰۷/۳-۲۹۱/۲-۲۷۶/۳
۳۳۳/۴-۳۳۶/۱-۳۵۶/۵-۱۲/۱۲ قیز
۲/قل در ابیات ۱۲۴/۶-۱۴۰/۹ بصورت
شب قدر استعمال شده است .
- قدر (qadar)- تقدیر و قضا و حکم
۱۴۵/۸-۲۳۷/۵-۲۶۵/۸-۲۷۹/۶ و
در ابیات زیر ۹۳/۱۱-۱۰۷/۱۱
۳۱۱/۷-۲۳۳/۱۲-۱۵۲/۴-۱۶۲/۱۲
۳۶۵/۷-۳۳۴/۹ بمعنی اندازه و مقدار
و ارزش ، توانائی است و گاهی ایهام به
مفهوم اول دارد .
- قدرت- توانایی ۳۴۷/۳-۲۸۶/۱۰
قدس - پاک، پارسا و مقدس ۱۲/۸
۱۵۹/۸-۲۳۱/۱-۲۲۲/۴-۲۱۶/۲
۲۰۵/۱-۲۳۵/۷-۳۷۰/۴-۲/۲ قکه
۳۴۸/۱۲-۳۴۸/۱۲ قک

۲۱۹/۵ - ۳۵۲/۸ - ۳۶۴/۱۰
قصار - شستن جامه - گازی و شغل
 و حرفه آنکه جامه را سپید کند ۹۰/۹
قصب - نی و ماشوره در اینجا جامعه‌ای
 که از کتبان و ابریشم بافند ۲۳/۱۰
 ۲۹۴/۶
قصد - آهنگ ۲۴/۷ - ۴۳/۶ -
 ۹۳/۱۳ - ۹۳/۱۱ - ۹۳/۹ - ۶۷/۱ - ۴۴/۷
 ۳۳۱/۱ - ۲۳۳/۱۰ - ۲۰۴/۳ - ۱۳۸/۳
 ۳۴۰/۴
قصر - خانه - کوشک - کاخ پادشاهی
 ۲۷/۱ - ۳۵/۵ - ۵۴/۱۰ - ۱۲۳/۶ -
 ۲۴۳/۱۲ - ۲۴۲/۱۰ - ۲۱۰/۸ - ۱۸۲/۳
 ۲۷۳/۱۱ - ۳۵۷/۷ - ۵/قبط
قصور - ج قصر - کاخها - ایوانها
 ۱۷۲/۸ - ۲۳۰/۷
قصه - حکایت - تمثیل ۴۵/۱
قضا - حکم و فرمان - تقدیر و
 سرنوشت - در اصطلاح حکما عبارت از
 علم حق است با آنچه می‌آید بر احسن نظام.
 و حکم الهی ۵/۷ - ۱۸/۱۱ - ۴۹/۲
 ۱۰۱/۱۱ - ۹۲/۱۱ - ۷۷/۶ - ۵۸/۸
 ۱۶۸/۹ - ۱۵۹/۷ - ۱۴۱/۶ - ۱۱۲/۳
 ۲۶۵/۷ - ۲۰۲/۵ - ۱۸۲/۲ - ۱۷۵/۱۱
 ۳۷۷/۴
قضات - جمع قاضی است ۳۶۹/۱
قطره - چکه و چکیده و مقدار بسیار
 کم از مایع ۹۴/۴ - ۱۱۶/۱ - ۱۳۴/۳
 ۲۲۷/۴ - ۲۲۰/۱ - ۱۹۶/۸ - ۱۸۶/۱۱
 ۳۸۴/۲ - ۳۴۸/۱ - ۳۲۳/۱۱ - ۳۰۸/۴
 ۹/قین
قعر - بن و عمق ۱۶۳/۱۲

۱ است میان بنده و حق بعضی گوید
 عبارت از طاعت است که موجب تقرب
 د چنانکه شاعر گوید :
 جاب نفس ظلمانی بر آی
 تا شوی شایسته قرب خدای
 بما از ما بما نزدیکتر
 داند آنکس کو ز خود دارد خیر
 ۱ - ۶۲/۱۲ - ۱۹۲/۱ - ۲۹۵/۹
 ۳۶۲/۲ - ۳۶
قربان - آنچه بدان به خدا تقرب
 د - فدا - صدقه - نذر ۱۰/۱ - ۲۳۴/۹
قره العین - آنچه بدان خنکی چشم
 دهد در اینجا شاید کنایه از فرزند
 ل باشد که در جوانی در گذشته است
 نکه نظامی نیز گوید :
 ای هفت ساله قره العین
 مقام خویش را در قاب قوسین
 چارده ساله قره العین
 بالغ نظر علوم کونین
قرصه ماه - گرده ماه ۳۶۴/۱۰
قرض - دین - وام ۳۳۰/۷
قرعه - آنچه بدان فال گیرند نصیب
 ره کسی را معین کنند ۷۸/۵ - ۱۰۳/۱
 ۱۰۴/۱ - ۱۲۵/۲
قرن - مدت طولانی - صد سال
 قین
قسام - حسن و جمال و خوبی صورت
 خش کننده و بهره دهنده ۳۸۴/۷
قسم - سوگند و حسن - جمال ۱۹۸/۲
قسمت - بخش - نصیب - حصه و بهره -
 ت و تقدیر ۱۰۴/۱ - ۱۰۹/۱۲ -
 ۱۱۲ - ۱۷۴/۱ - ۱۸۲/۷ - ۲۱۳/۵

عادات کوشد ۱۳/۴۶-۹/۵۴-۷/۱۲۰

۳۴۷/۲-۳۱۵/۳-۲۵۷/۹

قناعت - رضا و تسلیم - به چیز کم

راضی و خشنود بودن ۳/۲۹-۱/۷۷-

۳۳۸/۷-۳۱۵/۶-۱۰۳/۸

قند - ۳۳/۵-۳۷/۵-۶۷/۸-۶۳/۶

۱۵۲/۱۲-۱۳۳/۱۱-۱۲۲/۵-۸۴/۴

۳۳۳/۳-۲۷۴/۵-۱۸۹-۱۶۷/۱۳

قنبر - غلام حضرت علی بن ابیطالب

(ع) ۳۸۱/۱

قوافل - کاروانها و قافله‌ها ۱۱/۱۶۳

قوام‌الدین حسن - حاجی قوام‌الدین

حسن وزیر شاه شیخ ابواسحاق اینجو

بوده است ۱/۱۰- ۱/۲۲۴- ۱/۳۷۰

در بیت ۴/۷۷ قوام‌الدین، بیت ۶/۳۶۶

قوام دولت و دین و در ۴/کجج قوام دولت

آمده است .

قوس مشتری - برج قوس یکی از

دو خانه مشتری است و خانه دیگر حوت

است ۱/۲۷۶

قوت - توانایی ۵/۶۸-۱۰/۱۳۵

۱۴۱/۶ ۱۴۱/۷-۱۴۲/۳-۱۲/۱۹۸

۳۷۳/۷

قول - سخن- گفتار ۳/۳۳-۴/۶۳

۹۹/۱۳ ۱۸۱/۷-۱۸۸/۱-۹/۲۱۸

۲۵۳/۲ ۲۶۰/۱۲-۲۶۸/۱-۵/۲۶۸

۳۵۹/۱۲-۳۴۰/۷-۲۶۹/۸

قوم - گروه مردمان- قوم و خویش

۸/۴-۱۲/۱۳۰- ۱۳۱/۶- ۱/۱۷۱-

۳۷۱/۱-۲۱۵/۸

قفس - جایی شبکه‌دار که از چوب

و سیم و یا آهن جهت گرفتن پرندگان

سازند و یا جانوران وحشی را در داخل

آن قرار دهند ۲/۴۴-۷/۴۹-۵/۱۶۹

۳۱۹/۲-۲۳۶/۴-۲۳۵/۴-۲۳۰/۹

قلاب - دغل‌باز- آنکه پول قلب را

سکه میکند بر گرداننده حیلہ‌گر

نظامی گوید ،

ز سیمرفی برسد قلاب کاری

دهد پروانه را قلب داری

۳۲/۴

قلاش - مردم بی‌نام و ننگ و مقلس

و حیلہ‌باز - مکار و میخواره - خراباتی

۸/۳۲۴

قلب - ناخالص و غیر رایج - بر گرانیده

و عکس - پول تقلبی ۶/۳۵- ۸/۴۹-

۱۳۸/۹-۱۳۶/۲-۱۳۵/۶-۵۸/۱۳

۳۲۹/۳-۲۲۲/۷-۱۶۸/۵-۱۶۷/۶

۱/۳۷۴ که بواسطه وجود قرینه ایهام به

دل دارند .

قلب - دل ۹/۱۰۴- ۱۱/۱۴۳-

۲۹۴/۱-۲۷۵/۱۲-۲۶۶/۱۰-۱۹۶/۴

۵/۳۶۷ قلب گاهی- گاهی ایهام به ناسره و

ناخالص دارند .

قلزم - نام دریای احمر ۳/قلب

قلندر - شخص مجرد بی‌قید در

پوشاک و خوراک و طاعات و عبادات که از زوا

اختیار کند در اصطلاح یعنی تجرید از

دو جهان است در ریاضی است که قلندر

تفرید و تجرید به کمال دارد و در تخریب

